

Zadatak 041 (Ana, ekonomija)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} (\sqrt{x \cdot (x+a)} - x)$.

Rješenje 041

Ponovimo!

Određivanje limesa iracionalnog izraza često se radi tako da iracionalnost prebacimo iz brojnika u nazivnik ili obratno iz nazivnika u brojnik.

Razlika kvadrata: $(a-b) \cdot (a+b) = a^2 - b^2$.

$$\frac{a+b}{c} = \frac{a}{c} + \frac{b}{c}, \quad \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0.$$

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow \infty} (\sqrt{x \cdot (x+a)} - x) &= \left[\text{pomnožimo s} \right] \frac{\sqrt{x \cdot (x+a)} + x}{\sqrt{x \cdot (x+a)} + x} = \lim_{x \rightarrow \infty} (\sqrt{x \cdot (x+a)} - x) \cdot \frac{\sqrt{x \cdot (x+a)} + x}{\sqrt{x \cdot (x+a)} + x} = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{(\sqrt{x \cdot (x+a)})^2 - x^2}{\sqrt{x \cdot (x+a)} + x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x \cdot (x+a) - x^2}{\sqrt{x^2 + a \cdot x} + x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x^2 + a \cdot x - x^2}{\sqrt{x^2 + a \cdot x} + x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{a \cdot x}{\sqrt{x^2 + a \cdot x} + x} = \\ &= \left[\text{brojnik i nazivnik} \right] \frac{a \cdot x}{\sqrt{x^2 + a \cdot x} + x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{a \cdot x}{x}}{\frac{\sqrt{x^2 + a \cdot x}}{x} + \frac{x}{x}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{a}{\sqrt{\frac{x^2}{x^2} + \frac{a \cdot x}{x^2}} + 1} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{a}{\sqrt{1 + \frac{a}{x}} + 1} = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{a}{\sqrt{1 + 0} + 1} = \frac{a}{1 + 1} = \frac{a}{2}. \end{aligned}$$

Vježba 041

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} (\sqrt{x \cdot (x+2)} - x)$.

Rezultat: 1.

Zadatak 042 (Sanja, informatika)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 0} (\cos x)^{\frac{1}{x}}$.

Rješenje 042

Ponovimo!

Pri određivanju limesa oblika $\lim_{x \rightarrow a} [\varphi(x)]^{\psi(x)}$ treba imati u vidu ovo:

- ako je $\lim_{x \rightarrow a} \varphi(x) = 1$ i $\lim_{x \rightarrow a} \psi(x) = \infty$ onda stavljamo $\varphi(x) = 1 + \alpha(x)$, gdje je

$\lim_{x \rightarrow a} \alpha(x) = 0$ i prema tome je:

$$\lim_{x \rightarrow a} [\varphi(x)]^{\psi(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \left\{ [1 + \alpha(x)]^{\frac{1}{\alpha(x)}} \right\}^{\alpha(x) \cdot \psi(x)} = e^{\lim_{x \rightarrow a} \alpha(x) \cdot \psi(x)} =$$

$$= e^{\lim_{x \rightarrow a} [\varphi(x) - 1] \cdot \psi(x)}, \quad \text{gdje je } e = 2.718281828\dots \text{ Neperov broj.}$$

Funkcija polovičnog kuta: $1 - \cos x = 2 \cdot \sin^2 \frac{x}{2}$.

Važni limesi: $\lim_{n \rightarrow 0} \frac{\sin n}{n} = 1$, $\lim_{n \rightarrow 0} (1+n)^{\frac{1}{n}} = e$.

Potenciranje potencije: $a = (a^n)^{\frac{1}{n}} = \left(a^{\frac{1}{n}}\right)^n$, $a = \left(a^{\frac{b}{c}}\right)^{\frac{c}{b}} = \left(a^{\frac{c}{b}}\right)^{\frac{b}{c}}$.

Ako postoje $\lim_{x \rightarrow a} f(x)$ i $\lim_{x \rightarrow a} g(x)$, tada vrijedi poučak:

$$\lim_{x \rightarrow a} [f(x) \cdot g(x)] = \lim_{x \rightarrow a} f(x) \cdot \lim_{x \rightarrow a} g(x).$$

Računamo limes:

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow 0} (\cos x)^{\frac{1}{x}} &= \lim_{x \rightarrow 0} [1 - (1 - \cos x)]^{\frac{1}{x}} = \lim_{x \rightarrow 0} \left[1 - 2 \cdot \sin^2 \frac{x}{2}\right]^{\frac{1}{x}} = \\ &= \lim_{x \rightarrow 0} \left[\left(1 - 2 \cdot \sin^2 \frac{x}{2}\right)^{-\frac{1}{2 \cdot \sin^2 \frac{x}{2}}} \right]^{-\frac{2 \cdot \sin^2 \frac{x}{2}}{x}} = e^{\lim_{x \rightarrow 0} \left(-\frac{2 \cdot \sin^2 \frac{x}{2}}{x}\right)}. \end{aligned}$$

Posebno računamo $\lim_{x \rightarrow 0} \left(-\frac{2 \cdot \sin^2 \frac{x}{2}}{x}\right)$.

1. inačica

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow 0} \left(-\frac{2 \cdot \sin^2 \frac{x}{2}}{x}\right) &= -2 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{\sin^2 \frac{x}{2}}{x}\right) = -2 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{\sin \frac{x}{2}}{x} \cdot \sin \frac{x}{2}\right) = -2 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin \frac{x}{2}}{x} \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{x}{2} = \\ &= -2 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin \frac{x}{2}}{\frac{x}{2}} \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{x}{2} = -1 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{x}{2} = -1 \cdot \sin 0 = -1 \cdot 0 = 0. \end{aligned}$$

2. inačica

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow 0} \left(-\frac{2 \cdot \sin^2 \frac{x}{2}}{x}\right) &= -2 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{\sin^2 \frac{x}{2}}{x}\right) = -2 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{\sin \frac{x}{2}}{x} \cdot \sin \frac{x}{2}\right) = \\ &= -2 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{\sin \frac{x}{2}}{\frac{x}{2}} \cdot \frac{\sin \frac{x}{2}}{\frac{x}{2}} \cdot \frac{x}{2}\right) = -2 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin \frac{x}{2}}{\frac{x}{2}} \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin \frac{x}{2}}{\frac{x}{2}} \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{x}{2} = \\ &= -2 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin \frac{x}{2}}{\frac{x}{2}} \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin \frac{x}{2}}{\frac{x}{2}} \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{x}{2} = -1 \cdot 1 \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{x}{2} = -1 \cdot 1 \cdot 0 = 0. \end{aligned}$$

Konačno rješenje glasi:

$$\lim_{x \rightarrow 0} (\cos x)^{\frac{1}{x}} = e^0 = 1.$$

Vježba 042

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 0} (1 + \sin x)^{\frac{1}{x}}$.

Rezultat: Naputak: $\lim_{x \rightarrow 0} (1 + \sin x)^{\frac{1}{x}} = \lim_{x \rightarrow 0} \left[(1 + \sin x)^{\frac{1}{\sin x}} \right]^{\frac{\sin x}{x}} = e^{\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x}} = e^1 = e.$

Zadatak 043 (Sanja, informatika)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\ln(x+3) - \ln 3}{x}$.

Rješenje 043

Ponovimo!

Logaritam kvocijenta: $\log \frac{a}{b} = \log a - \log b$, $\ln \frac{a}{b} = \ln a - \ln b$.

Važan limes: $\lim_{n \rightarrow 0} (1+n)^{\frac{1}{n}} = e$.

Logaritam potencije: $\log a^n = n \cdot \log a$, $\ln a^n = n \cdot \ln a$.

Korisno je znati ukoliko egzistira i pozitivno je $\lim_{x \rightarrow a} f(x)$, da vrijedi:

$$\lim_{x \rightarrow a} (\ln f(x)) = \ln \left(\lim_{x \rightarrow a} f(x) \right).$$

Računamo limes:

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\ln(x+3) - \ln 3}{x} &= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{x} \cdot [\ln(x+3) - \ln 3] = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{x} \cdot \ln \frac{x+3}{3} = \lim_{x \rightarrow 0} \ln \left(\frac{x+3}{3} \right)^{\frac{1}{x}} = \\ &= \left[\ln \left(\lim_{x \rightarrow a} f(x) \right) = \lim_{x \rightarrow a} (\ln f(x)) \right] = \ln \lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{x+3}{3} \right)^{\frac{1}{x}} = \ln \lim_{x \rightarrow 0} \left(1 + \frac{x}{3} \right)^{\frac{1}{x \cdot 3}} = \\ &= \ln \lim_{x \rightarrow 0} \left(1 + \frac{x}{3} \right)^{\frac{1}{3}} = \ln e^{\frac{1}{3}} = \frac{1}{3} \cdot \ln e = \frac{1}{3} \cdot 1 = \frac{1}{3}. \end{aligned}$$

Vježba 043

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\ln(x+2) - \ln 2}{x}$.

Rezultat: $\frac{1}{2}$.

Zadatak 044 (Sanja, informatika)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} \left(\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} + \sqrt{x^2 + d \cdot x + e} - 2 \cdot x \right)$.

Rješenje 044

Ponovimo!

Limes iracionalnog izraza često se računa i tako da prebacimo iracionalnost iz brojnika u nazivnik (da se riješimo korijena u brojniku) ili obrnuto iz nazivnika u brojnik (da se riješimo korijena u nazivniku).

Razlika kvadrata: $(a-b) \cdot (a+b) = a^2 - b^2$.

Ako postoje $\lim_{x \rightarrow a} f(x)$ i $\lim_{x \rightarrow a} g(x)$, tada vrijedi poučak:

$$\lim_{x \rightarrow a} [f(x) + g(x)] = \lim_{x \rightarrow a} f(x) + \lim_{x \rightarrow a} g(x).$$

$$\frac{a+b}{c} = \frac{a}{c} + \frac{b}{c}, \quad \sqrt{\frac{a}{b}} = \frac{\sqrt{a}}{\sqrt{b}}, \quad \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0, \quad \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n^2} = 0.$$

Računamo limes:

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow \infty} \left(\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} + \sqrt{x^2 + d \cdot x + e} - 2 \cdot x \right) &= \lim_{x \rightarrow \infty} \left(\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} - x + \sqrt{x^2 + d \cdot x + e} - x \right) = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \left(\left(\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} - x \right) + \left(\sqrt{x^2 + d \cdot x + e} - x \right) \right) = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \left(\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} - x \right) + \lim_{x \rightarrow \infty} \left(\sqrt{x^2 + d \cdot x + e} - x \right) = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \left(\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} - x \right) \cdot \frac{\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} + x}{\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} + x} + \lim_{x \rightarrow \infty} \left(\sqrt{x^2 + d \cdot x + e} - x \right) \cdot \frac{\sqrt{x^2 + d \cdot x + e} + x}{\sqrt{x^2 + d \cdot x + e} + x} = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\left(\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} \right)^2 - x^2}{\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} + x} + \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\left(\sqrt{x^2 + d \cdot x + e} \right)^2 - x^2}{\sqrt{x^2 + d \cdot x + e} + x} = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x^2 + b \cdot x + c - x^2}{\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} + x} + \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x^2 + d \cdot x + e - x^2}{\sqrt{x^2 + d \cdot x + e} + x} = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{b \cdot x + c}{\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} + x} + \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{d \cdot x + e}{\sqrt{x^2 + d \cdot x + e} + x} = \left[\begin{array}{l} \text{brojnik i nazivnik svakog} \\ \text{razlomka dijelimo s } x \end{array} \right] = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{b \cdot x + c}{x}}{\frac{\sqrt{x^2 + b \cdot x + c}}{x} + \frac{x}{x}} + \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{d \cdot x + e}{x}}{\frac{\sqrt{x^2 + d \cdot x + e}}{x} + \frac{x}{x}} = \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{b \cdot x + c}{x}}{\sqrt{x^2 + b \cdot x + c} + \frac{x}{x}} + \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{d \cdot x + e}{x}}{\sqrt{x^2 + d \cdot x + e} + \frac{x}{x}} = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{b + \frac{c}{x}}{x}}{\sqrt{\frac{x^2 + b \cdot x + c}{x^2} + 1}} + \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{d + \frac{e}{x}}{x}}{\sqrt{\frac{x^2 + d \cdot x + e}{x^2} + 1}} = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{b + \frac{c}{x}}{x}}{\sqrt{\frac{x^2}{x^2} + \frac{b \cdot x}{x^2} + \frac{c}{x^2} + 1}} + \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{d + \frac{e}{x}}{x}}{\sqrt{\frac{x^2}{x^2} + \frac{d \cdot x}{x^2} + \frac{e}{x^2} + 1}} = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{b + \frac{c}{x}}{x}}{\sqrt{1 + \frac{b}{x} + \frac{c}{x^2} + 1}} + \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{d + \frac{e}{x}}{x}}{\sqrt{1 + \frac{d}{x} + \frac{e}{x^2} + 1}} = \left[\begin{array}{c} \text{važni limesi} \\ \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0, \quad \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n^2} = 0 \end{array} \right] = \\
&= \frac{b + 0}{\sqrt{1 + 0 + 0 + 1}} + \frac{d + 0}{\sqrt{1 + 0 + 0 + 1}} = \frac{b}{\sqrt{1 + 1}} + \frac{d}{\sqrt{1 + 1}} = \frac{b}{2} + \frac{d}{2} = \frac{b + d}{2}.
\end{aligned}$$

Vježba 044

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} \left(\sqrt{x^2 + 4 \cdot x + 1} + \sqrt{x^2 + 6 \cdot x + 1} - 2 \cdot x \right)$.

Rezultat: 5.

Zadatak 045 (Sanja, informatika)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{n \rightarrow \infty} \left(n \cdot \sin \frac{\pi}{n} \right)$.

Rješenje 045

Ponovimo!

Pri računanju limesa često se koristimo formulom: $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x} = 1$.

$$\begin{aligned}
\lim_{n \rightarrow \infty} \left(n \cdot \sin \frac{\pi}{n} \right) &= \left[\begin{array}{c} \text{supstitucija (zamjena)} \\ x = \frac{\pi}{n} \Rightarrow n = \frac{\pi}{x} \\ n \rightarrow \infty \Rightarrow x \rightarrow 0 \end{array} \right] = \lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{\pi}{x} \cdot \sin x \right) = \lim_{x \rightarrow 0} \left(\pi \cdot \frac{\sin x}{x} \right) = \\
&= \pi \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x} = \pi \cdot 1 = \pi.
\end{aligned}$$

Vježba 045

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{n \rightarrow \infty} \left(n \cdot \sin \frac{2\pi}{n} \right)$.

Rezultat: 2π .

Zadatak 046 (Sanja, informatika)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} \left(\frac{x^3 + x^2 + 2}{2 \cdot x^3 - x^2} \right)^{x^3}$.

Rješenje 046

Ponovimo!

Pri određivanju limesa oblika $\lim_{x \rightarrow a} [\varphi(x)]^{\psi(x)}$ treba imati u vidu ovo:

- ako je $\lim_{x \rightarrow a} \varphi(x) = A \neq 1$ i $\lim_{x \rightarrow a} \psi(x) = \pm \infty$ onda pronalazimo zadani limes neposredno.

Važni limesi: $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0$, $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n^3} = 0$. Ako je $0 < a < 1$, tada vrijedi: $\lim_{n \rightarrow \infty} a^n = 0$.

Računamo limes: $\lim_{x \rightarrow \infty} \left(\frac{x^3 + x^2 + 2}{2 \cdot x^3 - x^2} \right)^{x^3}$.

Imamo:

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x^3 + x^2 + 2}{2 \cdot x^3 - x^2} &= \left[\begin{array}{l} \text{brojnik i nazivnik} \\ \text{podijelimo potencijom } x^3 \end{array} \right] = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{x^3}{x^3} + \frac{x^2}{x^3} + \frac{2}{x^3}}{2 \cdot \frac{x^3}{x^3} - \frac{x^2}{x^3}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{x^3}{x^3} + \frac{x^2}{x^3} + \frac{2}{x^3}}{2 \cdot \frac{x^3}{x^3} - \frac{x^2}{x^3}} = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1 + \frac{1}{x} + \frac{2}{x^3}}{2 - \frac{1}{x}} = \frac{1 + 0 + 0}{2 - 0} = \frac{1}{2} \end{aligned}$$

i

$$\lim_{x \rightarrow \infty} x^3 = +\infty.$$

Vježba 046

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} \left(\frac{x+1}{2 \cdot x+1} \right)^{x^2}$.

Rezultat: 0.

Zadatak 047 (Sanja, informatika)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\ln(1+e^x)}{x}$.

Rješenje 047

Ponovimo!

Ponovimo L' Hospitalovo pravilo [čitaj: Lopitál].

Neka zadana funkcija ima oblik količnika $f(x) = \frac{u(x)}{v(x)}$ i neka je za $x = a$ ona jednaka

$f(a) = \frac{u(a)}{v(a)} = \frac{0}{0}$ ili $f(a) = \frac{u(a)}{v(a)} = \frac{\infty}{\infty}$, tada je prava vrijednost funkcije $f(x)$ za $x = a$, tj.

$$f(a) = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u(x)}{v(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u'(x)}{v'(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u''(x)}{v''(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u'''(x)}{v'''(x)} = \dots \text{ itd,}$$

dok ne dođemo do određene vrijednosti konačne ili beskonačne. Derivira se posebno brojnik i posebno nazivnik, pri čemu se iza svakog deriviranja dobiveni izraz uredi i uvrsti zadani $x = a$. Zadatak je riješen, čim dobijemo u brojniku ili u nazivniku konačnu ili beskonačnu vrijednost.

Računamo limes:

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\ln(1+e^x)}{x} &= \left[\begin{array}{l} x \rightarrow +\infty \\ \text{neodređeni je oblik } \frac{\infty}{\infty}, \text{ L'Hospitalovo pravilo,} \\ \text{deriviramo posebno brojnik, posebno nazivnik} \end{array} \right] = \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{(\ln(1+e^x))'}{x'} = \\ &= \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\frac{1}{1+e^x} \cdot e^x}{1} = \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{e^x}{1+e^x} = \left[\begin{array}{l} x \rightarrow +\infty \\ \text{neodređeni je oblik } \frac{\infty}{\infty}, \text{ L'Hospitalovo pravilo,} \\ \text{deriviramo posebno brojnik, posebno nazivnik} \end{array} \right] = \\ &= \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{(e^x)'}{(1+e^x)'} = \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{e^x}{e^x} = \lim_{x \rightarrow +\infty} 1 = 1. \end{aligned}$$

Vježba 047

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{x}{\sqrt{x^2+1}}$.

Rezultat: 1.

Zadatak 048 (Sanja, informatika)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{\ln(1+e^x)}{x}$.

Rješenje 048

Ponovimo!

Ponovimo L' Hospitalovo pravilo [čitaj: Lopitál].

Neka zadana funkcija ima oblik količnika $f(x) = \frac{u(x)}{v(x)}$ i neka je za $x = a$ ona jednaka

$f(a) = \frac{u(a)}{v(a)} = \frac{0}{0}$ ili $f(a) = \frac{u(a)}{v(a)} = \frac{\infty}{\infty}$, tada je prava vrijednost funkcije $f(x)$ za $x = a$, tj.

$$f(a) = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u(x)}{v(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u'(x)}{v'(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u''(x)}{v''(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u'''(x)}{v'''(x)} = \dots \text{ itd.}$$

dok ne dođemo do određene vrijednosti konačne ili beskonačne. Derivira se posebno brojnik i posebno nazivnik, pri čemu se iza svakog deriviranja dobiveni izraz uredi i uvrsti zadani $x = a$. Zadatak je riješen, čim dobijemo u brojniku ili u nazivniku konačnu ili beskonačnu vrijednost.

$$a^{-n} = \frac{1}{a^n}, \quad \ln e^n = n, \quad \ln \frac{a}{b} = \ln a - \ln b.$$

Računamo limes

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{\ln(1+e^x)}{x} = \left[\begin{array}{l} \text{zamjena (supstitucija)} \\ x = -t \Rightarrow t = -x \\ x \rightarrow -\infty \Rightarrow t \rightarrow +\infty \end{array} \right] = \lim_{t \rightarrow +\infty} \frac{\ln(1+e^{-t})}{-t} = - \lim_{t \rightarrow +\infty} \frac{\ln\left(1+\frac{1}{e^t}\right)}{t} =$$

$$\begin{aligned}
&= - \lim_{t \rightarrow +\infty} \frac{\ln \frac{e^t + 1}{e^t}}{t} = - \lim_{t \rightarrow +\infty} \frac{\ln(e^t + 1) - \ln e^t}{t} = - \lim_{t \rightarrow +\infty} \frac{\ln(1 + e^t) - t}{t} = \\
&= - \lim_{t \rightarrow +\infty} \left[\frac{\ln(1 + e^t)}{t} - \frac{t}{t} \right] = - \lim_{t \rightarrow +\infty} \left[\frac{\ln(1 + e^t)}{t} - 1 \right] = - \lim_{t \rightarrow +\infty} \frac{\ln(1 + e^t)}{t} + 1 = \\
&= - \left[\lim_{t \rightarrow +\infty} \frac{\ln(1 + e^t)}{t} = 1 \right] + 1 = -1 + 1 = 0. \\
&\quad \text{Pogledati Zadatak 047}
\end{aligned}$$

Vježba 048

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{x}{\sqrt{x^2 + 1}}$.

Rezultat: -1 .

Zadatak 049 (Sanja, informatika)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 0} \left(x \cdot \sin \frac{\pi}{x} \right)$.

Rješenje 049

Najprije uočimo da $\lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{\pi}{x}$ ne postoji, tj. funkcija $y = \sin \frac{\pi}{x}$ u točki $x = 0$ nema limes (graničnu vrijednost) jer je:

- $\lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{\pi}{x} = 0$ za $x = \frac{1}{k}$
- $\lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{\pi}{x} = 1$ za $x = \frac{1}{\frac{1}{2} + 2 \cdot k}$
- $\lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{\pi}{x} = -1$ za $x = \frac{1}{\frac{3}{2} + 2 \cdot k}$ itd.

Kad se x smanjuje, tj. teži prema nuli preko raznih vrijednosti, dobit će se i razne vrijednosti granične vrijednosti ili limesa. Dakle, $\lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{\pi}{x}$ ne postoji.

Zadani limes iznosi:

$$\lim_{x \rightarrow 0} \left(x \cdot \sin \frac{\pi}{x} \right) = \lim_{x \rightarrow 0} x \cdot \lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{\pi}{x} = 0.$$

Dokažimo da vrijedi: $\lim_{x \rightarrow 0} \left(x \cdot \sin \frac{\pi}{x} \right) = 0$.

Ponovimo!

Limes funkcije: Kažemo da funkcija $f(x) \rightarrow A$ (čitaj "ef od x teži prema A ") kada $x \rightarrow a$ (čitaj " x teži prema a ") (A i a su brojevi) ili da je

$$\lim_{x \rightarrow a} f(x) = A,$$

ako za svaki $\varepsilon > 0$ postoji zakav $\delta = \delta(\varepsilon) > 0$ da je

$$|f(x) - A| < \varepsilon \text{ za } 0 < |x - a| < \delta.$$

Provjeravamo:

$$\lim_{x \rightarrow 0} \left(x \cdot \sin \frac{\pi}{x} \right) = 0 \Rightarrow \left. \begin{array}{l} f(x) = x \cdot \sin \frac{\pi}{x} \\ A = 0, a = 0 \end{array} \right\} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} |f(x) - A| < \varepsilon \\ 0 < |x - a| < \delta \end{array} \right] \Rightarrow \left| x \cdot \sin \frac{\pi}{x} - 0 \right| < \varepsilon \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \left| x \cdot \sin \frac{\pi}{x} \right| < \varepsilon \Rightarrow |x| \cdot \left| \sin \frac{\pi}{x} \right| < \varepsilon \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{za funkciju sinus vrijedi} \\ |\sin x| \leq 1 \end{array} \right] \Rightarrow |x| < \varepsilon \Rightarrow |x - 0| < \varepsilon = \delta(\varepsilon).$$

Vježba 049

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 0} \left(x \cdot \sin \frac{1}{x} \right).$

Rezultat: 0.

Zadatak 050 (Sanja, informatika)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1}{2 \cdot (1 - \sqrt{x})} - \frac{1}{3 \cdot (1 - \sqrt[3]{x})} \right).$

Rješenje 050

Ponovimo!

Razlika kvadrata: $(a - b) \cdot (a + b) = a^2 - b^2.$

Razlika kubova: $(a - b) \cdot (a^2 + a \cdot b + b^2) = a^3 - b^3.$

$$\sqrt[n]{a^n} = a, \quad a^6 - b^6 = (a - b) \cdot (a^5 + a^4 \cdot b + a^3 \cdot b^2 + a^2 \cdot b^3 + a \cdot b^4 + b^5).$$

1. inačica

$$\lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1}{2 \cdot (1 - \sqrt{x})} - \frac{1}{3 \cdot (1 - \sqrt[3]{x})} \right) = \left[\begin{array}{l} \text{prvi razlomak proširujemo s } (1 + \sqrt{x}), \\ \text{drugi razlomak proširujemo s } (1 + \sqrt[3]{x} + \sqrt[3]{x^2}) \end{array} \right] =$$

$$= \lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1}{2 \cdot (1 - \sqrt{x})} \cdot \frac{1 + \sqrt{x}}{1 + \sqrt{x}} - \frac{1}{3 \cdot (1 - \sqrt[3]{x})} \cdot \frac{1 + \sqrt[3]{x} + \sqrt[3]{x^2}}{1 + \sqrt[3]{x} + \sqrt[3]{x^2}} \right) = \lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1 + \sqrt{x}}{2 \cdot (1 - \sqrt{x^2})} - \frac{1 + \sqrt[3]{x} + \sqrt[3]{x^2}}{3 \cdot (1 - \sqrt[3]{x^3})} \right) =$$

$$= \lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1 + \sqrt{x}}{2 \cdot (1 - x)} - \frac{1 + \sqrt[3]{x} + \sqrt[3]{x^2}}{3 \cdot (1 - x)} \right) = \left[\begin{array}{l} \text{razlomke oduzimamo tako da} \\ \text{nađemo zajednički nazivnik} \end{array} \right] =$$

$$= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{3 \cdot (1 + \sqrt{x}) - 2 \cdot (1 + \sqrt[3]{x} + \sqrt[3]{x^2})}{6 \cdot (1 - x)} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{3 + 3 \cdot \sqrt{x} - 2 - 2 \cdot \sqrt[3]{x} - 2 \cdot \sqrt[3]{x^2}}{6 \cdot (1 - x)} =$$

$$= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{1 + 3 \cdot \sqrt{x} - 2 \cdot \sqrt[3]{x} - 2 \cdot \sqrt[3]{x^2}}{6 \cdot (1 - x)} = \left[\begin{array}{l} \text{zamjena (supstitucija)} \\ x = t^6 \Rightarrow x^2 = t^{12} \\ x \rightarrow 1 \Rightarrow t \rightarrow 1 \end{array} \right] = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{1 + 3 \cdot \sqrt{t^6} - 2 \cdot \sqrt[3]{t^6} - 2 \cdot \sqrt[3]{t^{12}}}{6 \cdot (1 - t^6)} =$$

$$\begin{aligned}
&= \lim_{t \rightarrow 1} \frac{1+3 \cdot t^3 - 2 \cdot t^2 - 2 \cdot t^4}{6 \cdot (1-t^6)} = \left[\begin{array}{l} t \rightarrow 1 \\ \text{neodređeni je oblik } \frac{0}{0}, \text{ L'Hospitalovo pravilo, deriviramo} \\ \text{posebno brojnik, posebno nazivnik po varijabli } t \end{array} \right] = \\
&= \lim_{t \rightarrow 1} \frac{(1+3 \cdot t^3 - 2 \cdot t^2 - 2 \cdot t^4)'}{(6 \cdot (1-t^6))'} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{0+9 \cdot t^2 - 4 \cdot t - 8 \cdot t^3}{6 \cdot (-6 \cdot t^5)} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{9 \cdot t^2 - 4 \cdot t - 8 \cdot t^3}{-36 \cdot t^5} = \\
&= \frac{9 \cdot 1^2 - 4 \cdot 1 - 8 \cdot 1^3}{-36 \cdot 1^5} = \frac{9-4-8}{-36} = \frac{-3}{-36} = \frac{1}{12}.
\end{aligned}$$

2. inačica

$$\begin{aligned}
&\lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1}{2 \cdot (1-\sqrt{x})} - \frac{1}{3 \cdot (1-\sqrt[3]{x})} \right) = \left[\begin{array}{l} \text{prvi razlomak proširujemo s } (1+\sqrt{x}), \\ \text{drugi razlomak proširujemo s } (1+\sqrt[3]{x}+\sqrt[3]{x^2}) \end{array} \right] = \\
&= \lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1}{2 \cdot (1-\sqrt{x})} \cdot \frac{1+\sqrt{x}}{1+\sqrt{x}} - \frac{1}{3 \cdot (1-\sqrt[3]{x})} \cdot \frac{1+\sqrt[3]{x}+\sqrt[3]{x^2}}{1+\sqrt[3]{x}+\sqrt[3]{x^2}} \right) = \lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1+\sqrt{x}}{2 \cdot (1-\sqrt{x^2})} - \frac{1+\sqrt[3]{x}+\sqrt[3]{x^2}}{3 \cdot (1-\sqrt[3]{x^3})} \right) = \\
&= \lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1+\sqrt{x}}{2 \cdot (1-x)} - \frac{1+\sqrt[3]{x}+\sqrt[3]{x^2}}{3 \cdot (1-x)} \right) = \left[\begin{array}{l} \text{razlomke oduzimamo tako da} \\ \text{nađemo zajednički nazivnik} \end{array} \right] = \\
&= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{3 \cdot (1+\sqrt{x}) - 2 \cdot (1+\sqrt[3]{x}+\sqrt[3]{x^2})}{6 \cdot (1-x)} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{3+3 \cdot \sqrt{x} - 2 - 2 \cdot \sqrt[3]{x} - 2 \cdot \sqrt[3]{x^2}}{6 \cdot (1-x)} = \\
&= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{1+3 \cdot \sqrt{x} - 2 \cdot \sqrt[3]{x} - 2 \cdot \sqrt[3]{x^2}}{6 \cdot (1-x)} = \left[\begin{array}{l} \text{zamjena (supstitucija)} \\ x = t^6 \Rightarrow x^2 = t^{12} \\ x \rightarrow 1 \Rightarrow t \rightarrow 1 \end{array} \right] = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{1+3 \cdot \sqrt{t^6} - 2 \cdot \sqrt[3]{t^6} - 2 \cdot \sqrt[3]{t^{12}}}{6 \cdot (1-t^6)} = \\
&= \lim_{t \rightarrow 1} \frac{1+3 \cdot t^3 - 2 \cdot t^2 - 2 \cdot t^4}{6 \cdot (1-t^6)} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{-(2 \cdot t^4 - 3 \cdot t^3 + 2 \cdot t^2 - 1)}{-6 \cdot (t^6 - 1)} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{2 \cdot t^4 - 3 \cdot t^3 + 2 \cdot t^2 - 1}{6 \cdot (t^6 - 1)} = \\
&= \left[\begin{array}{l} \text{budući da su brojnik i nazivnik jednaki nuli za } t = 1, \\ \text{moramo brojnik i nazivnik skratiti s binomom } t-1, \\ \text{stoga brojnik i nazivnik rastavljamo na faktore} \end{array} \right] = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{2 \cdot t^4 - 3 \cdot t^3 + 2 \cdot t^2 - 1}{6 \cdot (t^6 - 1)} = \\
&= \lim_{t \rightarrow 1} \frac{2 \cdot t^4 - 2 \cdot t^3 - t^3 + t^2 + t^2 - 1}{6 \cdot (t^6 - 1)} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{2 \cdot t^3 \cdot (t-1) - t^2 \cdot (t-1) + (t-1) \cdot (t+1)}{6 \cdot (t-1) \cdot (t^5 + t^4 + t^3 + t^2 + t + 1)} = \\
&= \lim_{t \rightarrow 1} \frac{(t-1) \cdot (2 \cdot t^3 - t^2 + t + 1)}{6 \cdot (t-1) \cdot (t^5 + t^4 + t^3 + t^2 + t + 1)} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{2 \cdot t^3 - t^2 + t + 1}{6 \cdot (t^5 + t^4 + t^3 + t^2 + t + 1)} =
\end{aligned}$$

$$= \frac{2 \cdot 1^3 - 1^2 + 1 + 1}{6 \cdot (1^5 + 1^4 + 1^3 + 1^2 + 1 + 1)} = \frac{2 - 1 + 1 + 1}{6 \cdot (1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1)} = \frac{3}{36} = \frac{1}{12}.$$

3. inačica

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1}{2 \cdot (1 - \sqrt{x})} - \frac{1}{3 \cdot (1 - \sqrt[3]{x})} \right) &= \left[\begin{array}{l} \text{zamjena (supstitucija)} \\ x = t^6 \\ x \rightarrow 1 \Rightarrow t \rightarrow 1 \end{array} \right] = \lim_{t \rightarrow 1} \left(\frac{1}{2 \cdot (1 - \sqrt{t^6})} - \frac{1}{3 \cdot (1 - \sqrt[3]{t^6})} \right) = \\ &= \lim_{t \rightarrow 1} \left(\frac{1}{2 \cdot (1 - t^3)} - \frac{1}{3 \cdot (1 - t^2)} \right) = \lim_{t \rightarrow 1} \left(\frac{1}{2 \cdot (1 - t) \cdot (1 + t + t^2)} - \frac{1}{3 \cdot (1 - t) \cdot (1 + t)} \right) = \\ &= \left[\begin{array}{l} \text{razlomke oduzimamo tako da} \\ \text{nađemo zajednički nazivnik} \end{array} \right] = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{3 \cdot (1 + t) - 2 \cdot (1 + t + t^2)}{6 \cdot (1 - t) \cdot (1 + t) \cdot (1 + t + t^2)} = \\ &= \lim_{t \rightarrow 1} \frac{3 + 3 \cdot t - 2 - 2 \cdot t - 2 \cdot t^2}{6 \cdot (1 - t) \cdot (1 + t) \cdot (1 + t + t^2)} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{1 + t - 2 \cdot t^2}{6 \cdot (1 - t) \cdot (1 + t) \cdot (1 + t + t^2)} = \left[\begin{array}{l} \text{brojnik rastavimo na faktore} \\ \text{tako da dobijemo faktor } 1 - t \end{array} \right] = \\ &= \lim_{t \rightarrow 1} \frac{1 + t - 2 \cdot t^2}{6 \cdot (1 - t) \cdot (1 + t) \cdot (1 + t + t^2)} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{1 - t^2 + t - t^2}{6 \cdot (1 - t) \cdot (1 + t) \cdot (1 + t + t^2)} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{(1 - t) \cdot (1 + t) + t \cdot (1 - t)}{6 \cdot (1 - t) \cdot (1 + t) \cdot (1 + t + t^2)} = \\ &= \left[\begin{array}{l} \text{u brojniku izlučimo faktor} \\ (1 - t) \end{array} \right] = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{(1 - t) \cdot (1 + t + t)}{6 \cdot (1 - t) \cdot (1 + t) \cdot (1 + t + t^2)} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{(1 - t) \cdot (1 + 2 \cdot t)}{6 \cdot (1 - t) \cdot (1 + t) \cdot (1 + t + t^2)} = \\ &= \lim_{t \rightarrow 1} \frac{1 + 2 \cdot t}{6 \cdot (1 + t) \cdot (1 + t + t^2)} = \frac{1 + 2 \cdot 1}{6 \cdot (1 + 1) \cdot (1 + 1 + 1^2)} = \frac{3}{36} = \frac{1}{12}. \end{aligned}$$

Vježba 050

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1}{1-x} - \frac{3}{1-x^3} \right)$.

Rezultat: - 1.

Zadatak 051 (Kiki, studentica)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{(2 \cdot x + 3)^3 \cdot (3 \cdot x - 2)^2}{x^5 + 5}$.

Rješenje 051

Ponovimo!

Kub zbroja: $(a+b)^3 = a^3 + 3 \cdot a^2 \cdot b + 3 \cdot a \cdot b^2 + b^3$.   Kvadrat razlike: $(a-b)^2 = a^2 - 2 \cdot a \cdot b + b^2$.

$$\frac{a^n}{b^n} = \left(\frac{a}{b} \right)^n.$$

Pri traženju limesa količnika dvaju polinoma po varijabli x kada $x \rightarrow \infty$, preporučljivo je i brojnik i nazivnik prethodno podijeliti sa x^n , gdje je x^n najviša potencija tih polinoma.

Računamo limes:

1. inačica

$$\begin{aligned}
\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{(2 \cdot x + 3)^3 \cdot (3 \cdot x - 2)^2}{x^5 + 5} &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\left((2 \cdot x)^3 + 3 \cdot (2 \cdot x)^2 \cdot 3 + 3 \cdot 2 \cdot x \cdot 3^2 + 3^3 \right) \cdot (9 \cdot x^2 - 12 \cdot x + 4)}{x^5 + 5} = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{(8 \cdot x^3 + 36 \cdot x^2 + 54 \cdot x + 27) \cdot (9 \cdot x^2 - 12 \cdot x + 4)}{x^5 + 5} = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{72x^5 - 96x^4 + 32x^3 + 324x^4 - 432x^3 + 144x^2 + 486x^3 - 648x^2 + 216x + 243x^2 - 324x + 108}{x^5 + 5} = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{72 \cdot x^5 + 228 \cdot x^4 + 86 \cdot x^3 - 261 \cdot x^2 - 108 \cdot x + 108}{x^5 + 5} = \left[\begin{array}{l} \text{dijelimo brojnik i} \\ \text{nazivnik potencijom } x^5 \end{array} \right] = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{72 \cdot x^5 + 228 \cdot x^4 + 86 \cdot x^3 - 261 \cdot x^2 - 108 \cdot x + 108}{\frac{x^5}{x^5} + 5} = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{72 \cdot x^5}{x^5} + \frac{228 \cdot x^4}{x^5} + \frac{86 \cdot x^3}{x^5} - \frac{261 \cdot x^2}{x^5} - \frac{108 \cdot x}{x^5} + \frac{108}{x^5}}{\frac{x^5}{x^5} + \frac{5}{x^5}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{72 + \frac{228}{x} + \frac{86}{x^2} - \frac{261}{x^3} - \frac{108}{x^4} + \frac{108}{x^5}}{1 + \frac{5}{x^5}} = \\
&= \frac{72 + 0 + 0 - 0 - 0 + 0}{1 + 0} = \frac{72}{1} = 72.
\end{aligned}$$

2. inačica

$$\begin{aligned}
\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{(2 \cdot x + 3)^3 \cdot (3 \cdot x - 2)^2}{x^5 + 5} &= \left[\begin{array}{l} \text{dijelimo brojnik i} \\ \text{nazivnik potencijom } x^5 \end{array} \right] = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{(2 \cdot x + 3)^3 \cdot (3 \cdot x - 2)^2}{x^5}}{\frac{x^5 + 5}{x^5}} = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{(2 \cdot x + 3)^3 \cdot (3 \cdot x - 2)^2}{x^3 \cdot x^2}}{\frac{x^5 + 5}{x^5}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{(2 \cdot x + 3)^3 \cdot (3 \cdot x - 2)^2}{x^3} \cdot \frac{(3 \cdot x - 2)^2}{x^2}}{\frac{x^5 + 5}{x^5}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\left(\frac{2 \cdot x + 3}{x} \right)^3 \cdot \left(\frac{3 \cdot x - 2}{x} \right)^2}{\frac{x^5 + 5}{x^5}} = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\left(\frac{2 \cdot x}{x} + \frac{3}{x} \right)^3 \cdot \left(\frac{3 \cdot x}{x} - \frac{2}{x} \right)^2}{\frac{x^5}{x^5} + \frac{5}{x^5}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\left(2 + \frac{3}{x} \right)^3 \cdot \left(3 - \frac{2}{x} \right)^2}{1 + \frac{5}{x^5}} = \frac{(2+0)^3 \cdot (3-0)^2}{1+0} = \frac{2^3 \cdot 3^2}{1} = 8 \cdot 9 = 72.
\end{aligned}$$

Vježba 051

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{(2 \cdot x + 3)^2 \cdot (3 \cdot x - 2)^3}{x^5 + 5}$.

Rezultat: 108.

Zadatak 052 (Sanja, informatika)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{1 + \cos \pi x}{1 - 2 \cdot x + x^2}$.

Rješenje 052

Ponovimo!

Ponovimo L' Hospitalovo pravilo [čitaj: Lopitál].

Neka zadana funkcija ima oblik količnika $f(x) = \frac{u(x)}{v(x)}$ i neka je za $x = a$ ona jednaka

$f(a) = \frac{u(a)}{v(a)} = \frac{0}{0}$ ili $f(a) = \frac{u(a)}{v(a)} = \frac{\infty}{\infty}$, tada je prava vrijednost funkcije $f(x)$ za $x = a$, tj.

$$f(a) = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u(x)}{v(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u'(x)}{v'(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u''(x)}{v''(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{u'''(x)}{v'''(x)} = \dots \text{ itd,}$$

dok ne dođemo do određene vrijednosti konačne ili beskonačne. Derivira se posebno brojnik i posebno nazivnik, pri čemu se iza svakog deriviranja dobiveni izraz uredi i uvrsti zadani $x = a$. Zadatak je riješen, čim dobijemo u brojniku ili u nazivniku konačnu ili beskonačnu vrijednost.

Računamo limes:

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow 1} \frac{1 + \cos \pi x}{1 - 2 \cdot x + x^2} &= \left[\begin{array}{l} x \rightarrow 1 \\ \text{neodređeni je oblik } \frac{0}{0}, \text{ L'Hospitalovo pravilo,} \\ \text{deriviramo posebno brojnik, posebno nazivnik} \end{array} \right] = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(1 + \cos \pi x)'}{(1 - 2 \cdot x + x^2)'} = \\ &= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{1 + (\cos \pi x)'}{1 - (2 \cdot x)' + (x^2)'} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{0 - \sin \pi x \cdot \pi}{0 - 2 + 2 \cdot x} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{-\pi \cdot \sin \pi x}{-2 + 2 \cdot x} = \\ &= \left[\begin{array}{l} x \rightarrow 1 \\ \text{neodređeni je oblik } \frac{0}{0}, \text{ L'Hospitalovo pravilo,} \\ \text{deriviramo posebno brojnik, posebno nazivnik} \end{array} \right] = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(-\pi \cdot \sin \pi x)'}{(-2 + 2 \cdot x)'} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{-\pi \cdot \cos \pi x \cdot \pi}{(-2)' + (2 \cdot x)'} = \\ &= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{-\pi^2 \cdot \cos \pi x}{0 + 2} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{-\pi^2 \cdot \cos \pi x}{2} = \frac{-\pi^2 \cdot \cos(\pi \cdot 1)}{2} = \frac{-\pi^2 \cdot \cos \pi}{2} = \frac{-\pi^2 \cdot (-1)}{2} = \frac{\pi^2}{2}. \end{aligned}$$

Vježba 052

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{\sin \pi x}{1 - x}$.

Rezultat: π .

Zadatak 053 (Kiki, studentica)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 6 \cdot x + 8}{x^2 - 8 \cdot x + 12}$.

Rješenje 053

Ponovimo!

Kako se trinom rastavlja na faktore pogledati: [Algebarski izrazi \(1\)](#) [Zadatak 003](#) i [Zadatak 010](#).

$$\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 6 \cdot x + 8}{x^2 - 8 \cdot x + 12} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 6 \cdot x + 8}{x^2 - 8 \cdot x + 12} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 2 \cdot x - 4 \cdot x + 8}{x^2 - 2 \cdot x - 6 \cdot x + 12} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 2 \cdot x - 4 \cdot x + 8}{x^2 - 2 \cdot x - 6 \cdot x + 12} =$$

$$= \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x \cdot (x-2) - 4 \cdot (x-2)}{x \cdot (x-2) - 6 \cdot (x-2)} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{(x-2) \cdot (x-4)}{(x-2) \cdot (x-6)} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x-4}{x-6} = \frac{2-4}{2-6} = \frac{-2}{-4} = \frac{1}{2}.$$

Vježba 053

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 + x - 6}{x^2 - x - 2}.$

Rezultat: $\frac{5}{3}.$

Zadatak 054 (Kiki, studentica)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{10 \cdot x^2 - 13 \cdot x + 3}{x^2 - 8 \cdot x + 5}.$

Rješenje 054

Ponovimo!

Pri traženju limesa količnika dvaju cijelih polinoma varijable x kada $x \rightarrow \infty$, preporučljivo je oba člana količnika prethodno podijeliti s x^p , gdje je p najveći eksponent potencija tih polinoma.

Također je važno zapamtiti sljedeći limes

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{x} = 0.$$

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{10 \cdot x^2 - 13 \cdot x + 3}{x^2 - 8 \cdot x + 5} &= \left[\begin{array}{l} \text{brojnik i nazivnik} \\ \text{podijelimo potencijom } x^2 \end{array} \right] = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{10 \cdot x^2 - 13 \cdot x + 3}{x^2}}{\frac{x^2 - 8 \cdot x + 5}{x^2}} = \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{10 \cdot x^2}{x^2} - \frac{13 \cdot x}{x^2} + \frac{3}{x^2}}{\frac{x^2}{x^2} - \frac{8 \cdot x}{x^2} + \frac{5}{x^2}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{10 - \frac{13}{x} + \frac{3}{x^2}}{1 - \frac{8}{x} + \frac{5}{x^2}} = \frac{10 - 0 + 0}{1 - 0 + 0} = 10. \end{aligned}$$

Vježba 054

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{10 \cdot x^2 - 13 \cdot x + 9}{x^2 - 8 \cdot x + 9}.$

Rezultat: 10.

Zadatak 055 (Kiki, studentica)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2 \cdot x^2 - 3 \cdot x - 4}{\sqrt{x^4 + 1}}.$

Rješenje 055

Ponovimo!

Pri traženju limesa količnika dvaju cijelih polinoma varijable x kada $x \rightarrow \infty$, preporučljivo je oba člana količnika prethodno podijeliti s x^p , gdje je p najveći eksponent potencija tih polinoma.

Također je važno zapamtiti sljedeći limes

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{x} = 0.$$

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2 \cdot x^2 - 3 \cdot x - 4}{\sqrt{x^4 + 1}} = \left[\begin{array}{l} \text{brojnik i nazivnik} \\ \text{podijelimo potencijom } x^2 \end{array} \right] =$$

$$\begin{aligned}
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{2 \cdot x^2 - 3 \cdot x - 4}{x^2}}{\frac{\sqrt{x^4 + 1}}{x^2}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2 \cdot x^2 - 3 \cdot x - 4}{x^2} \cdot \frac{x^2}{\sqrt{x^4 + 1}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2 \cdot x^2 - 3 \cdot x - 4}{\sqrt{\frac{x^4}{x^4} + \frac{1}{x^4}}} = \\
&= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2 - \frac{3}{x} - \frac{4}{x^2}}{\sqrt{1 + \frac{1}{x^4}}} = \frac{2 - 0 - 0}{\sqrt{1 + 0}} = \frac{2}{1} = 2.
\end{aligned}$$

Vježba 055

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2 \cdot x - 4}{\sqrt{x^2 + 1}}$.

Rezultat: 2.

Zadatak 056 (Kiki, studentica)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{\sqrt{x} - 1}{x - 1}$.

Rješenje 056

Ponovimo!

Limes iracionalnog izraza često se računa i tako da prebacimo iracionalnost iz brojnika u nazivnik (da se riješimo korijena u brojniku) ili obrnuto iz nazivnika u brojnik (da se riješimo korijena u nazivniku).

Razlika kvadrata: $(a - b) \cdot (a + b) = a^2 - b^2$.

1. inačica.

$$\begin{aligned}
\lim_{x \rightarrow 1} \frac{\sqrt{x} - 1}{x - 1} &= \left[\begin{array}{l} \text{brojnik i nazivnik} \\ \text{pomnožimo s } \sqrt{x+1} \end{array} \right] = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{\sqrt{x} - 1}{x - 1} \cdot \frac{\sqrt{x+1}}{\sqrt{x+1}} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(\sqrt{x})^2 - 1}{(x - 1) \cdot (\sqrt{x+1})} = \\
&= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{x - 1}{(x - 1) \cdot (\sqrt{x+1})} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{1}{\sqrt{x+1}} = \frac{1}{\sqrt{1+1}} = \frac{1}{1+1} = \frac{1}{2}.
\end{aligned}$$

2. inačica.

$$\begin{aligned}
\lim_{x \rightarrow 1} \frac{\sqrt{x} - 1}{x - 1} &= \left[\begin{array}{l} \text{supstitucija} \\ t^2 = x \Rightarrow t = \sqrt{x} \\ x \rightarrow 1 \Rightarrow t \rightarrow 1 \end{array} \right] = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{\sqrt{t^2} - 1}{t^2 - 1} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{t - 1}{t^2 - 1} = \lim_{t \rightarrow 1} \frac{t - 1}{(t - 1) \cdot (t + 1)} = \\
&= \lim_{t \rightarrow 1} \frac{1}{t + 1} = \frac{1}{1 + 1} = \frac{1}{2}.
\end{aligned}$$

Vježba 056

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x - 1}{\sqrt{x} - 1}$.

Rezultat: 2.

Zadatak 057 (Kiki, studentica)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow -1} \frac{x^2 + 3 \cdot x + 2}{x^2 + 2 \cdot x + 1}$.

Rješenje 057

Ponovimo!

Kako se trinom rastavlja na faktore pogledati: [Algebarski izrazi \(1\) Zadatak 003 i Zadatak 010](#).

Kvadrat zbroja: $(a+b)^2 = a^2 + 2 \cdot a \cdot b + b^2$.

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x^2 + 3 \cdot x + 2}{x^2 + 2 \cdot x + 1} &= \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x^2 + 3 \cdot x + 2}{(x+1)^2} = \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x^2 + x + 2 \cdot x + 2}{(x+1)^2} = \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x^2 + x + 2 \cdot x + 2}{(x+1)^2} = \\ &= \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x \cdot (x+1) + 2 \cdot (x+1)}{(x+1)^2} = \lim_{x \rightarrow -1} \frac{(x+1) \cdot (x+2)}{(x+1)^2} = \lim_{x \rightarrow -1} \frac{(x+1) \cdot (x+2)}{(x+1)^2} = \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x+2}{x+1} = \frac{-1+2}{-1+1} = \infty. \end{aligned}$$

Vježba 057

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^2 + 2 \cdot x - 3}{x^2 - 2 \cdot x + 1}$.

Rezultat: ∞ .

Zadatak 058 (Marijana, studentica)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - x - 2}{(x-2)^3}$.

Rješenje 058

Ponovimo!

Kako se trinom rastavlja na faktore pogledati: [Algebarski izrazi \(1\) Zadatak 003 i Zadatak 010](#).

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - x - 2}{(x-2)^3} &= \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - x - 2}{(x-2)^3} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 + x - 2 \cdot x - 2}{(x-2)^3} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 + x - 2 \cdot x - 2}{(x-2)^3} = \\ &= \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x \cdot (x+1) - 2 \cdot (x+1)}{(x-2)^3} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{(x+1) \cdot (x-2)}{(x-2)^3} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{(x+1) \cdot (x-2)}{(x-2)^3} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x+1}{(x-2)^2} = \frac{2+1}{(-2+2)^2} = \infty. \end{aligned}$$

Vježba 058

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - x - 2}{(x-2)^2}$.

Rezultat: ∞ .

Zadatak 059 (Tanja, Kiki, studentice)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{2^{2 \cdot x + 1} - 3 \cdot 2^x - 2}{\sqrt{6 - 2^x} - 2}$.

Rješenje 059

Ponovimo!

$$a^n \cdot a^m = a^{n+m}, \quad (a^n)^m = a^{n \cdot m}, \quad (a-b) \cdot (a+b) = a^2 - b^2.$$

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow 1} \frac{2^{2 \cdot x + 1} - 3 \cdot 2^x - 2}{\sqrt{6 - 2^x} - 2} &= \left[\begin{array}{l} \text{racionalizacija} \\ \text{nazivnika} \end{array} \right] = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{2^{2 \cdot x + 1} - 3 \cdot 2^x - 2}{\sqrt{6 - 2^x} - 2} \cdot \frac{\sqrt{6 - 2^x} + 2}{\sqrt{6 - 2^x} + 2} = \\ &= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(2^{2 \cdot x + 1} - 3 \cdot 2^x - 2) \cdot (\sqrt{6 - 2^x} + 2)}{(\sqrt{6 - 2^x})^2 - 2^2} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(2^{2 \cdot x} \cdot 2^1 - 3 \cdot 2^x - 2) \cdot (\sqrt{6 - 2^x} + 2)}{6 - 2^x - 4} = \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
&= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(2^{2 \cdot x} \cdot 2 - 3 \cdot 2^x - 2) \cdot (\sqrt{6 - 2^x} + 2)}{2 - 2^x} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(2 \cdot (2^x)^2 - 4 \cdot 2^x + 2^x - 2) \cdot (\sqrt{6 - 2^x} + 2)}{2 - 2^x} = \\
&= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(2 \cdot 2^x \cdot (2^x - 2) + (2^x - 2)) \cdot (\sqrt{6 - 2^x} + 2)}{-(2^x - 2)} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(2^x - 2) \cdot (2 \cdot 2^x + 1) \cdot (\sqrt{6 - 2^x} + 2)}{-(2^x - 2)} = \\
&= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(2 \cdot 2^x + 1) \cdot (\sqrt{6 - 2^x} + 2)}{-1} = - \lim_{x \rightarrow 1} (2^{x+1} + 1) \cdot (\sqrt{6 - 2^x} + 2) = -(2^{1+1} + 1) \cdot (\sqrt{6 - 2^1} + 2) = \\
&= -(2^2 + 1) \cdot (\sqrt{6 - 2} + 2) = -(4 + 1) \cdot (\sqrt{4} + 2) = -5 \cdot (2 + 2) = -5 \cdot 4 = -20.
\end{aligned}$$

Vježba 059

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow a} \frac{\sqrt{x} - \sqrt{a}}{x - a}$.

Rezultat: $\frac{1}{2 \cdot \sqrt{a}}$.

Zadatak 060 (Marina, studentica)

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{3}{1-x^3} - \frac{1}{1-x} \right)$.

Rješenje 060

Ponovimo!

$$a^2 - b^2 = (a-b) \cdot (a+b), \quad a^3 - b^3 = (a-b) \cdot (a^2 + a \cdot b + b^2).$$

$$\begin{aligned}
\lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{3}{1-x^3} - \frac{1}{1-x} \right) &= \lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{3}{(1-x) \cdot (1+x+x^2)} - \frac{1}{1-x} \right) = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{3 - (1+x+x^2)}{(1-x) \cdot (1+x+x^2)} = \\
&= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{3 - 1 - x - x^2}{(1-x) \cdot (1+x+x^2)} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{2 - x - x^2}{(1-x) \cdot (1+x+x^2)} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{1 - x + 1 - x^2}{(1-x) \cdot (1+x+x^2)} = \\
&= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(1-x) + (1-x^2)}{(1-x) \cdot (1+x+x^2)} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(1-x) + (1-x) \cdot (1+x)}{(1-x) \cdot (1+x+x^2)} = \left[\begin{array}{l} \text{u brojniku izlučimo} \\ 1-x \end{array} \right] = \\
&= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(1-x) \cdot (1+1+x)}{(1-x) \cdot (1+x+x^2)} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(1-x) \cdot (2+x)}{(1-x) \cdot (1+x+x^2)} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{2+x}{1+x+x^2} = \frac{2+1}{1+1+1} = \frac{3}{3} = 1.
\end{aligned}$$

Vježba 060

Odredite graničnu vrijednost (limes): $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^3 - 1}{x - 1}$.

Rezultat: 3.